

Handläggare
Ylva Kuylenstierna
Telefon: 08-508 242 52

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd
2020-12-10

Remiss av Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47), KS 2020/1252

Yttrande till kommunstyrelsen Dnr KS 2020/1252

Förslag till beslut

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Ärendet har remitterats till förvaltningen för synpunkter av ”Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)”. Betänkandet beskriver flera förändringar i den nya lag som föreslås ersätta den nuvarande socialtjänstlagen. Utredningen framhåller att lagen ska återgå till att vara mer av en ramlag och att begreppsanvändningen ska bli mer enhetlig. Utredningen lyfter att fokus behöver läggas på socialtjänstens förebyggande arbete och att socialtjänsten ska ha större inflytande i samhällsplaneringen. Jämställdhet föreslås läggas in som ett mål i socialtjänstlagen samt att socialtjänstens insatser ska utgå från evidens och beprövade erfarenheter. Vidare föreslår utredningen att socialnämnden ska kunna erbjuda ett flertal insatser utan individuell behovsprövning, även till barn som har fyllt 15 år utan vårdnadshavares samtycke.

Förvaltningen ställer sig positiv till flera av de ändringar som föreslås i den nya lagen. Förvaltningen vill även påpeka att det finns vissa förslag i utredningen som behöver förtydligas för att säkerställa att socialtjänstens uppdrag kan utföras korrekt och med god kvalitet. Det gäller exempelvis krav på dokumentation och uppföljning för insatser utan behovsprövning. Förvaltningen ser även vikten av att förtydliga vad som ingår i begreppet förebyggande insatser för att undvika alltför stora skillnader mellan landets kommuner och för att främja evidensbaserade metoder.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 6 april 2017 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter (dir. 2017:39).

Utredningen har utmynnat i slutbetänkandet ” Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)” där regeringen önskar synpunkter på de framtagna förslagen och ändringar som presenteras. Kommunstyrelsen har remitterat slutbetänkandet till Skärholmens stadsdelsnämnd. Övriga remissinstanser är Stadsledningskontoret, Arbetsmarknadsnämnden, Socialnämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd samt Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor och Kommunstyrelsens pensionärsråd.

Remissvaret ska ha inkommit till kommunstyrelsen senast den 18 december 2020.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för socialtjänst.

Ärendet

Utredningen föreslår att en ny socialtjänstlag ska ersätta den nuvarande lagen. Utredningens ambition har varit att lagen ska återfå karaktären av ramlag. Bland annat föreslås att bestämmelserna i lagen ska vara mindre detaljreglerade i syfte att ge en större frihet till lokalt handlingsutrymme och anpassning till lokala behov. Utredningen föreslår även att den nuvarande gruppindelningen mellan olika individer som nyttjar socialtjänstens insatser ska tonas ned samt att det ska tydliggöras vilka verksamheter som omfattas av lagstiftningen.

Ändring av begrepp

Utredningen föreslår att begreppet *insatser* ska ersätta andra begrepp som finns i den nuvarande lagen för att beskriva insatser som den enskilde nyttjar av socialtjänsten. Begreppet *stöd och hjälp* samt *sociala tjänster* ersätts med begreppet insatser för att främja enhetlighet och tydlighet. Begreppet *missbrukare* föreslås ersättas med *personer med missbruk och beroende*.

Utredningen föreslår även att *bistånd till livsföringen i övrigt enligt 4 kap. 1§ SoL* ska bedömas utifrån *skäliga levnadsförhållanden* istället för *skälig levnadsnivå*. Bakgrunden till förslaget är att begreppet *levnadsnivå* enligt utredningen för tankarna till att nivån ska kunna mätas, vilket är rimligt när det rör ekonomiskt bistånd men mindre lämpligt när det handlar om annat bistånd. Med begreppet *levnadsförhållanden* menar utredningen att man på ett

tydligare sätt kan göra bedömningen utifrån en helhetssyn på individens behov.

Stärkt krav på socialtjänstens förebyggande arbete

Utredningen föreslår att det förebyggande arbetet i socialtjänsten ska stärkas. Bland annat genom att i tidigt skede beakta och planera förebyggande insatser till enskilda samt att arbeta med systematisk uppföljning. Ett led i det förebyggande arbetet är att göra socialtjänstens insatser mer lättillgängliga genom att erbjuda vissa insatser utan individuell behovsprövning. Kommunerna får själva möjlighet att besluta om vilka insatser detta ska gälla. Dessa insatser får även ges till barn över 15 år utan vårdnadshavarens samtycke. Utredningen har emellertid bedömt att vissa insatser ska undantas från denna möjlighet.

Följande insatser får inte tillhandahållas utan behovsprövning:

1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson,
2. vård i familjehem,
3. vård i sådana hem som avses i 12 § LVU samt 22 och 23 §§ LVM
4. vård av barn i jourhem, stödboende eller andra hem för vård eller boende än sådana som avses i 3,
5. stadigvarande plats i sådant boende som avses i 8 kap. 4 eller 7 § nya socialtjänstlagen
6. ekonomisk hjälp

Barnrättsperspektivet

Utredningen lyfter att arbetet med barns rättigheter behöver förstärkas i lagen i enlighet med barnrättskonventionen.

Utredningen föreslår bland annat att socialtjänsten ska ges möjlighet att samtala med barn utan vårdnadshavarens samtycke och att placerade barn i högre utsträckning ska ha rätt till kontakt med sina syskon, föräldrar och andra närstående. Socialtjänstens uppföljning av barn som har varit placerade ska förlängas, från två till sex månader. Utredningen lyfter även att barns rättighet att ta del av den information som finns om dem själva hos socialtjänsten ska stärkas. Som ett led i det föreslås regeringen tillsätta en utredning med uppdrag att se över nuvarande bestämmelser om gallring av akter för barn som har varit aktuella hos socialtjänsten.

Socialnämndens delegationsmöjlighet

Utredningens förslår att det införs en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som förtydligar att lagens delegationsbestämmelser har företräde framför bestämmelserna i

kommunallagen. Det införs en uttrycklig rätt för socialnämnden att till utskott delegera beslutanderätt i sådana ärendetyper som räknas upp i nuvarande 10 kap. 4 § socialtjänstlagen. Bestämmelsen i nuvarande 10 kap. 5 § sjätte strecksatsen socialtjänstlagen ändras på så sätt att delegation får ske endast till utskott.

Utredningen menar att det behöver förtydligas att beslutanderätt i fråga om ansökan om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård enligt 9 a § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga kan delegeras till utskott. Det införs en ny bestämmelse i nuvarande 10 kap. 4 § socialtjänstlagen som anger att socialnämnden får uppdra åt ett utskott att besluta på nämndens vägnar i ärenden som gäller ansökan om fortsatt omhändertagande enligt 9 a § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Socialtjänstens kvalitet och profession

Utredningen vill att regeringen tillsätter en utredning med uppdraget att se över professionens roll och den nuvarande beslutsordningen inom hela socialtjänstens område. Vidare föreslås att socialtjänstens arbete och insatser ska utgå från vetenskap och beprövade metoder, vilket inte har varit lagstadgat tidigare.

Äldreomsorgen

Utredningen har haft i uppdrag att se över om det är motiverat att införa en särreglering av insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldreomsorgen. Utredningen föreslår att äldreomsorgens verksamheter även fortsättningsvis ska regleras i socialtjänstlagen. Flera av äldreomsorgens insatser föreslås kunna tillhandahållas utan föregående behovsprövning, exempelvis hemtjänst och korttidsboende.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till flera av de förändringar som utredningen presenterar och instämmer i att det finns delar i lagen som behöver moderniseras. Förvaltningen ser positivt på att flera av de begrepp som anges i den nuvarande socialtjänstlagen revideras. Exempelvis att begreppet *missbrukare* ersätts med begreppet *personer med missbruk och beroende*.

Det är positivt att utredningen föreslår att tydliggöra vilka verksamheter som omfattas av socialtjänstlagens tillämpningsområde. En bestämmelse som anger vad som avses med socialtjänst i lagen ger större möjlighet till likvärdiga insatser oavsett i vilken kommun eller stadsdel den enskilde bor i. Det ger också möjlighet att i större utsträckning bygga evidensbaserade metoder.

Förvaltningen ser positivt på att det sker en förskjutning i riktning mot förebyggande insatser. Något som kan bidra till att tidpunkten för mer ingripande insatser skjuts fram eller i bästa fall förhindras. Genom att uppmärksamma risker och även behovet av tidiga, förebyggande insatser kan socialtjänstens arbete ge positiva effekter för såväl de personer som berörs som för kommunens resurser. Förvaltningen ser att här behöver den nya socialtjänstlagen tydligt definiera vad förebyggande insatser är och på vilket sätt dessa ska erbjudas. Risken är annars att det görs olika tolkningar om vad som är förebyggande insatser och vad som leder till resultat. Att kunna följa upp på en individuell nivå är en viktig aspekt för att kunna utvärdera vad som varit verkningsfullt och inte. Hur förebyggande insatser på en individuell nivå ska följas upp behöver därför vara tydligt. Kommunen har större behov av flexibilitet om det förebyggande perspektivet ska kunna beaktas och realiseras. Det läggs ett stort ansvar på socialtjänstens område att samverka med andra organ inom till exempel samhällsbyggnad och infrastruktur. Detta ses som positivt men det ställer också ett annat krav på kompetens jämfört med dagens socionomer.

Utredningen föreslår att det införs ett krav på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Förvaltningen instämmer i att detta är viktigt och ser därför behov av att detta utvärderas ytterligare likt vad som föreslås i utredningen: *Utredningen föreslår därför att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda hur man kan säkerställa en fungerande och effektiv kunskapsstyrning som säkerställer samarbete mellan kommunerna och mellan kommunerna och staten.*

Förvaltningen ser att det är viktigt att det görs en översyn av socialtjänstens olika professioner vilket utredningen också föreslår. I en sådan översyn bör även ingå att ta ställning till vilken behörighet som eventuellt ska krävas för att fatta olika beslut inom socialtjänsten. Förvaltningen välkomnar en översyn av olika befattningar och titlar som finns inom hela socialtjänstens område. Här vill förvaltningen tillägga att det av lika stor vikt att se över professionen för dem som fattar olika beslut inom socialtjänsten som för personer inom utförarverksamheter. En enhetlig titulatur behövs för att öka statusen inom vissa områden, exempelvis inom utförare för vård och omsorg. Socialtjänstens verksamheter riktar sig emellertid många till olika målgrupper, ofta med en komplex problematik, vilket är viktigt att ha i åtanke i samband med att denna översyn görs. Även om förvaltningen ser att en mer enhetlig

definition, titulatur och krav på kompetens inom socialtjänstens utförarverksamheter är önskvärt är det viktigt att kompetenskraven inte blir alltför generella.

Utredningen gör en perspektivförskjutning från beslutade och behovsbedömda insatser till frivilliga och förebyggande insatser. Genomförande av insatser utan behovsprövning omfattas av socialtjänstlagens krav på dokumentation. Undantag från dokumentation i fråga om enskilda personliga förhållanden ska emellertid kunna beslutas av socialnämnden i fråga om specifika insatser om det finns särskilda skäl, t.ex. om anonymitet är en förutsättning för att insatsen ska nå sin målgrupp. Här anser förvaltningen att utredaren behöver bli mer tydlig med vilket krav som ställs eller inte ställs avseende dokumentation av frivilliga insatser.

Utredaren skriver att socialtjänsten ska nå den enskilde när hen är motiverad att ta emot hjälp. Som exempel har de angett barn som utsätts för våld eller hedersförtryck. Här anser förvaltningen att det bör förtydligas att socialtjänsten alltid ska inleda utredning när det gäller barn som har utsatts för eller har bevittnat våld. I dessa fall kan det aldrig bli aktuellt med insatser utan behovsprövning. Förvaltningen anser att detta förtydligande är viktigt för att inte riskera att orosanmälningar inte görs till socialtjänsten om barn berättar om våld.

I avsnittet som berör barns rättigheter föreslås att *om barnet väljer att inte framföra sina åsikter ska detta respekteras och inte klarläggas på annat sätt*. Förvaltningen anser att utredaren behöver förtydliga vad som menas med ”klarläggas på annat sätt”. Betyder det att socialtjänsten inte får prata med personer som kommer i kontakt med barnet eller om vad barnet har sagt om sin situation? En del ungdomar vill inte prata eller träffa socialtjänsten och då blir extra viktigt att prata med vårdnadshavare och lärare som ungdomen pratat med för att få fram dennes åsikter.

Förvaltningen är positiv till förslaget om att socialtjänstens uppföljningsansvar ska förlängas från två till sex månader för barn som har varit placerade. Två månader är kort tid för att med säkerhet kunna bedöma om det skett en förändring i familjen som är bestående. Förvaltningen ställer sig även bakom utredningens förslag till ett uppdrag från regeringen att se över gallringsregler av akter hos barn som har varit aktuella hos socialtjänsten.

Förvaltningen ställer sig bakom och välkomnar utredningens bedömning om att det behövs ett fortsatt arbete för att se över hur lagstiftningen kan stärka både den sociala omsorgen för äldre personer och deras tillgång till en sammanhållen vård och omsorg med utgångspunkt i socialtjänstlagen och lagstiftningen för hälso- och sjukvården. Det gäller särskilt kontinuitet, personalens förutsättningar, likvärdighet och konkreta förutsättningar för samverkan mellan huvudmän och verksamheter.

Jämställdhetsanalys

Utredningen beskriver att den nya socialtjänstlagen ska främja tillgången till en jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst. Utredningen föreslår därför att jämställda och jämlika livsvillkor ska införas som ett uttalat mål i socialtjänstlagen.

När det gäller jämställda levnadsvillkor anser utredningen att socialtjänsten behöver fokusera på att tydliggöra skillnader mellan flickor och pojkar och kvinnor och män som är av betydelse för socialtjänstens verksamheter. Krav ställs även på att socialtjänsten ska genomföra verksamheten så att omotiverade skillnader inte bevaras eller förstärks genom socialtjänstens arbete. Utredaren menar att socialtjänsten behöver vara medveten om och kunna hantera risker för snedvridning i bemötande och bedömning av könsstereotypa föreställningar, *så kallad genusbias*, i olika delar av socialtjänstens verksamhet för att främja jämställdhet.

Utredningen för ett resonemang om att en överblick över könsmonster när det gäller tillgången till socialtjänstens insatser delvis kan tas fram av könsuppdelad statistik. Skillnaderna behöver även förstås utifrån om de är motiverade utifrån den enskildes behov och önskemål samt om skillnaderna är ett resultat av genusbias inom socialtjänsten. Genom medvetenhet och kunskap om förhållandet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar har socialtjänsten stora möjligheter att främja jämställdhet.

Förutsatt att beslut fattas enligt utredningens förslag bedöms lagstiftningen stärka jämställdhetsarbetet inom socialtjänsten och i förlängningen bidra till ökad jämställdhet mellan könen.

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Patrik Åhnberg
Stadsdelsdirektör

Anna Toll
Avdelningschef

Bilagor

1. Remissbrev
2. Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)
Del 1
3. Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)
Del 2

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Patrik Åhnberg, Stadsdelsdirektör	2020-11-18
Anna Toll, Avdelningschef	2020-11-17